

Kl. To je bar očito da svaki čovjek mora misliti kako će pripadati među one koji su voljni povoditi se za bogom.

- C 8. At. »Koje je, dakle, djelovanje bogu milo i za njim se povodi? Jedno jedino, i to ono koje u sebi sadržava staru izreku: *Slično je milo sličnome*,¹³ ako ima pravu mjeru; ono pak što nema te prave mjere nije milo ni međusobno ni onome što tu mjeru ima. Bog će nam dakle biti pravo mjerilo svega, i to mnogo više nego, kako se sada govori, bilo koji čovjek. Nužno je stoga da onaj koji želi postati omiljen takvom biću svim mogućim silama nastoji postati i sam takav. Prema tome, tko je od nas umjeren, mio je bogu jer mu je sličan, a tko nije umjeren, nesličan mu je, protivan i nepravedan. Isto je tako i s ostalim čudorednim zahtjevima. Uzmimo sada na um da se na to nadovezuje ova izreka, najljepša po mome mišljenju i najistinitija od svih: Za čestita je čovjeka prinošenje žrtava i saobraćanje s bogovima pomoću molitava, zavjetnih darova i cjelokupnoga bogoslužja nešto najljepše, najbolje i najdjelotvornije za sretan život, pa mu stoga na osobiti način i dolikuje, dok opaka čovjeka zapada ono što je tome protivno. Nečista je naime duša u opaka čovjeka, a čista u čestita. Primati pak darove od čovjeka okaljane duše ne pristoji se ni čestitu čovjeku ni bogu. Uzaludan je stoga velik trud koji bezbožnici ulažu oko bogova, a naprotiv taj trud potpuno pristaje svima pobožnima.

717 A

To je dakle cilj koji moramo pogoditi. No s obzirom na strijele i, da tako kažem, na njihovo odapinjanje, što bismo u ovom razlaganju mogli najtočnije navesti? Najprije, tvrdimo, može točno pogoditi cilj pobožnosti onaj koji poslije iskazanih počasti olimpskim bogovima i onima koji zaštićuju državu iskazuje počasti podzemnim bogovima, i to žrtve u parnome broju, druge

¹³ I ta je izreka uzeta od orfikâ.

po vrijednosti i lijeve dijelove, a višnjim bogovima u neparnom broju¹⁴ i suprotno onome što smo naveli za podzemne bogove. Iza tih bogova razborit će čovjek prinositi žrtve i demonima, a iza njih herojima. Neka zatim slijedi zakonom propisano posvećivanje posebnih kipova očinskih bogova, a na to neka se nadovezuju počasti živim roditeljima. Pravo je da razborit čovjek njima isplaćuje prvi i najznatniji dug, najveću od svih obaveza, i da smatra da sve što posjeduje i ima pripada onima koji su ga rodili i othranili. Koliko god može, treba da daje za njihovo njegovanje počinjuci od imutka, zatim tjelesna dobra, a kao treće duševna, vraćajući zajam za brigu i za stare bolove, koje su podnijeli za svoje mlade, i to isplaćujući im svoj dug kad su stari, pa im je u takvoj dobi to silno potrebno. Za čitava života bez prestanka treba prema svojim roditeljima upotrebljavati osobito blage riječi. Zbog toga je vrlo teška kazna za lakomisleno i brzo izrečene riječi. Postavljena je naime za nadziranje svega toga Nemezis, glasnica Pravde. Treba stoga popuštati roditeljima kad se srde i kad iskaljuju svoju srdžbu, bilo da to rade riječima ili djelima, priznajući potpuno opravdanim da se otac žestoko srdi na sina, za kojega drži da ga vrijeđa.

Ukop pak mrtvih roditelja najljepši je kada je potpuno umjeren i kad ne prelazi uobičajena sjaja niti zaostaje za sjajem kojim su djedovi ukopavali svoje roditelje. Isto tako treba svake godine obraćati dužnu pažnju ukrašavanju grobova već mrtvih roditelja i iskazivati im neprekidno štovanje time da se ne zapašta trajno čuvanje uspomene na njih i da im se mrtvima pruža određeni dio sredstava koje nam daje sudbina. Ako budemo tako postupali i prema tome živjeli, uvijek ćemo dobivati zasluženu nagradu od bogova i od bića moćnijih nego mi te ćemo najveći dio života provoditi ispunjeni lijepim nadama.

¹⁴ Navedeni propisi o iskazivanju počasti bogovima pripadaju Pitagorovcima. Prema njima, neparan je broj savršeniji od parnoga.